

АДМІНІСТРАТИВНО-КОМАНДНИЙ І РИНКОВИЙ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Климаш Н.І.

асистент кафедри фінансів НУХТ

Оцінка ефективності господарської діяльності підприємств є завершальним етапом фінансово-економічного аналізу. Проведення такого аналізу – це прерогатива вищої управлінської ланки, яка ставить за мету виявлення сильних та слабких сторін в управлінні підприємством як складною, багатогранною системою, що часто функціонує в умовах невизначеності.

Оцінюючи ефективність господарської діяльності підприємств, аналітики використовують чисельні критерії та показники, які покликані максимально точно характеризувати прояв даної економічної категорії.

Показники являють собою кількісні параметри, що характеризують стан об'єкта, процесу або явища.

На відміну від показників критерій являється ознакою на основі якої проводиться оцінка діяльності господарської одиниці. Отже, критерій економічної ефективності повинен виражати мету господарської діяльності підприємства та умови її досягнення.

Адміністративно-командний та ринковий підходи, щодо вибору критеріїв ефективності, суттєво різняться як за ідеологічним так і за економічним змістом.

В якості критерію ефективності виробництва, за радянських часів, виступала максимізація обсягу виробленого національного доходу, отриманого при певному вкладі живої та уречевленої праці. Цей критерій, більше ніж інші, відображав мету соціалістичного суспільного виробництва – найбільш повне задоволення матеріальних і культурних потреб людей.

На перший погляд критерій виконував значну соціальну роль, однак

позбавляв підприємство прагнення максимізувати прибуток, зменшувати витрати на виробництво та, загалом, ефективніше вести господарську діяльність.

Сучасні ринкові підходи до вибору критеріїв ефективності різняться своїми поглядами. Окремі науковці вважають, що критерій повинен дати оцінку економічного розвитку підприємства виключно по параметру ефективності, тобто дати відповідь на питання тільки такого ґатунку – є ефективність чи немає ефективності, тобто ефективне чи неефективне підприємство в періоді, що розглядається. Тому відмінною ознакою економічної ефективності, її критерієм є наявність самої ефективності, тобто просто факт забезпечення будь-якого рівня ефективності, коли витрати у виробництво супроводжуються отриманням економічного ефекту і не більше.

В сучасних економічних дослідженнях зазвичай наголошується на наявності окремих аспектів ефективності функціонування підприємств – економічного та соціального. Відповідно до цього пропонується використовувати як критерій ефективності характеристики господарського процесу та ступінь задоволення його учасників: власників бізнесу, а також потенційних інвесторів чи власників інвестиційних ресурсів – підхід інвестора; суб'єктів підприємницької діяльності або менеджерів підприємства – комерційний підхід.

При виборі критерію ефективності особа, що приймає рішення, повинна бути впевненою у тому, що цей критерій зумовить точну оцінку господарської діяльності і правильний вибір альтернатив. У кожному конкретному випадку дослідники вибирають ті показники і критерії, які, на їхню думку, дають найкращі результати при оцінці ефективності діяльності підприємства.